

A három részre osztott tanulmánykötet első nagyobb egysége a kora újkor politikai kultúráját általánosan meghatározó tényezőkkel, a fiatal Zrínyi politikai beavatásával, programjának instruáló körülményeivel foglalkozik.

A kötet gerincét alkotó második, egyben legterjedelmesebb részben található írások közös témája Zrínyi Miklós politikai programjának alakulása a tézisek felvázolásától a cselekvésig és a kudarcok, nehézségek árán is elért eredményekig. A szerző több írásában is részletesen foglalkozik az eddig kevés figyelemre méltatott Horvátországgal, illetve a Dráva-hidat felégető haditett sikerével.

A harmadik részben a vasvári béke után Zrínyinek és környezetének a változásokhoz alkalmazkodó politikájával kapcsolatos tanulmányokat találjuk. Ezekben többek között a közép-európai országokkal kötendő konföderációról és a *Nádori emlékiratról* is olvashatunk. Utóbbival többször is találkozunk a könyvet forgatva. Egyedüli ismert szövegét a Századok 1868-as évfolyamában jelentette meg Thaly Kálmán. Hiányzik az eredeti kézirat, és nem találjuk példányát a címzettnél, II. Rákóczi Györgynél sem. R. Várkonyi diplomatikusan nem foglal állást a mű eredetiségével kapcsolatban, de megjegyzi, hogy sem Kulcsár Péter, sem a fiatal történész, Kármán Gábor nem te-

kinti autentikus, eredeti forrásnak. Ami, ha ismerjük Thaly Kálmán munkásságát, nem is meglepő.

Zrínyiről mint kivételes személyiségről számos könyv született. A hosszú sorból mégis kiemelkedik az *Európa Zrínyije*. Ahogyan azt a szerző az előszóban is megjegyzi, írásaiban mindig az a szándék vezérelte, hogy beszéljenek helyette a tények és a dokumentumok. Ez lehetne egyfajta intelem is az őt követő újabb és újabb generációk számára. Az a történész, aki elfogadja hitvallását, azt teszi, amit tenni kell: dolgozni a közös célért, megismerni és megismertetni a történelmet. R. Várkonyi Ágnes ars poeticája figyelmeztetés lehet azon „szakmabeliek” számára, akik a jelenben munkálkodva átírják a múltat.

TULOK PÉTER

(*Argumentum Kiadó, Budapest, 2010, 422 oldal, 3600 Ft*)

ABLONCZY BALÁZS: *Trianon-legendák*

A Teleki Pálról írott monográfia óta méltán ismert és elismert szerző új könyvében a trianoni békeszerződés megszületésével kapcsolatos legendák összegyűjtésére és bemutatására vállalkozott.

A zavarbajtően nagy betűmérettel és sortávval szedett, a borí-

tóján csillogó-villogó vörös lángot ábrázoló, Bloomingtonban 2010 tavaszán nagy sebbel-lobbal lezárt könyv a kiadó tervei szerint talán a szerző által a kötetben olyannyira kárhoztatott „Trianon-bizniszben” való részvételt is a céljául tűzhetette ki. A lényeg azonban nem ez: az „eladott példányszám” oltárán feláldozott elvek még egy ízig-vérig konzervatív ifjú számára is vállalhatóak, ha egy szélesebb közönséget is elérve jó célt szolgálnak. A Trianonnal kapcsolatos legendák forrásvidékének felkutatása, a mai napig népszerű összeesküvés-elméletek cáfolata pedig mindeddig a magyar történettudomány nagy adósságai közé volt följegyezve. Lássuk a legérdekesebbeket!

Az Apponyi Alberttel, a magyar békeidegáció vezetőjével kapcsolatos legenda szerint az 1920. január 16-án három nyelven is előadott kitűnő szónoklata hatására – az egyértelmű francia rosszindulat ellenére – az angol és az olasz államférfiakat sikerült Magyarországgal ellenséges korábbi álláspontjuk megfontolására rábírni, ám végül mégis a gonosz franciák akarata érvényesült. Közelebb áll a valósághoz, hogy a franciául előadott, angolul összefoglalt és olasz nyelven

is lezárt beszéd előtt legkésőbb fél esztendővel az új magyar határok kérdése nagyobb részben már eldőlni látszott, és valószínűbb, hogy a magyar álláspont iránt mindig is megértőbb angolokat a franciák inkább a mezopotámiai kőolajmezők átadásával győzhetették meg a magyar határok végleges megrajzolásánál.

A korabeli sajtóban valóban közutálatnak örvendő francia miniszterelnök, Georges Clemenceau a legendák szerint fia rosszul sikerült

házasságát okozó magyar menyemiat miatt volt oly ellenséges a magyarokkal. Clemenceau Michel nevű fia valóban egy magyar lánnyal, Michnay Idával kötött házasságot 1901-ben, és a fiatalasszony hűtlensége valóban hozzájárult a válás kimondásához, az utódállamokat a magyarokkal szemben következetesen támogató francia külpolitikára és a hivatalos francia álláspontot képviselő Clemenceau nézeteire azonban mindez vajmi kevés hatással lehetett. Clemenceau és Michel között a fiú kamaszkorától kezdődően feszült volt a viszony, a megbotlott feleséget pedig a rokonság nem tagadta ki, Michnay Ida a válást követően, sőt a későbbiekben még kétszer nősülő Michel halála után is a Clemenceau család egyik birtokán maradhatott.

A trianoni békeszerződés aláírásának valódi helyszíne nemcsak a tüntetésről tüntetésre járó forrófejű fiatalokat, hanem az akadémiai történetírást is több esetben zavarba hozta. A köztudatban élő Kis-Trianon palota helyett ugyanis a korabeli francia sajtó egybehangzó tudósításai alapján a magyar békeszerződést 1920. június 4-én a Nagy-Trianon palotában írták alá.

Nem igaz a hajózható patakok legendája sem: a számtalan egyéb okból botránys csehszlovák szakértői anyagokban nem szerepelt, hogy a Balassagyarmat közelében „hömpölygő” Ipoly vagy a Sátoraljaújhelynél csordogáló Ronyva hajózható lett volna. Az etnikai szempontokat és a természeti adottságokat is többnyire mellőző javaslat mögött meghúzódó csehszlovák érdekek a Szlovákia két részét, illetve a Szlovákiát Kárpátaljával összekötő vasútvonal megszerzése volt.

Minden bizonnyal a francia szobaközműves páholyok is támogatták – vagy ha megkérdézik őket, támogatták volna – a katolikus Habsburg-dinasztia vezette Monarchia felosztására született tervet, azonban az már nehezen elképzelhető, hogy a trianoni békeszerződés létrejöttében a páholyoknak kizárólagos, vagy legalább döntő szerepük lett volna.

A Trianon ütötte sebek begyógyításához a békeszerződéshez ve-

zető út leírása, a fel nem dolgozott trauma kibeszélése a legjobb orvosság. A történettudomány és a politika már lépett, magunk is kezdünk neki még ma.

SZELKE LÁSZLÓ

(*Jaffa Kiadó, Budapest, 2010,*
160 oldal, 2940 Ft)

POÓS ZOLTÁN:

Táskarádió

50 év, ötven magyar sláger

Ha létezik „közhasznú táncdal”, miként azt Poós Zoltán a *Pancsoló kislány* című strandnyitó bagatell kapcsán felveti, akkor a „közhasznú táncdaltörténet” fogalmában sincs semmi erőltetés. Sőt: Poós pontosan ezt az al-zsánert célozza meg *Táskarádió* című slágeresszé-kötetével. A háromszáz oldalnyi kötetében megbújó dallam nem kizárólag a vajtfüléknek szól. Nemcsak szigorú partitúra-, de komoly hazai partikultúra-történet is. Szagokba, viseletekbe, jassnyelvbe csomagolva. Alapos, mégis könnyed, olvasmányos kultúrantropológiai dizájncenter. A kis muzsikás abszurdokban pedig összeér zene-, köz- és magántörténet.

A honi könnyűzene történetét megírni nem egyszerű. Biztató kísérletek ugyan történtek: elsőnek Tardos Péter karikatúrákkal szedett